

УДК 327.008.8[(477)+(560)]''20''

Паюк К. А.

аспірант

кафедра міжнародних відносин ОНУ ім. І. І. Мечникова

к. 32, Французький бул., 24/26, м. Одеса-58, 65058, Україна

тел.: (380482) 633259, e-mail: cis_asc@paco.net

УКРАЇНА І ТУРЕЧЧИНА: НОВІ КРОКИ НА ШЛЯХУ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

Стаття присвячена розвитку україно-турецьких відносин протягом кризової ситуації в Україні. У статті проведено аналіз еволюції двосторонніх відносин між країнами, продемонстровано основні практичні кроки на шляху до реалізації стратегічного партнерства, нові вектори розвитку двосторонньої співпраці.

Ключові слова: Україна, Туреччина, стратегічне партнерство, двостороння співпраця.

Україно-турецькі відносини традиційно вважаються однією з актуальних тем політологічних досліджень, своєї актуальності вони не втрачають і сьогодні. З метою окреслити основні зміни в сучасних україно-турецьких відносинах в якості основної джерельної бази статті виступають заяви, доповіді та довідкова інформація, опубліковані на офіційних сайтах Міністерств закордонних справ України та Туреччини [3; 4; 5; 6; 11], порталів органів виконавчої влади [1; 2; 9; 12; 13; 15; 16; 17; 18], Головного Управління преси, публікацій та інформації Турецької Республіки [7; 8; 10]. В завдання статті входить охарактеризувати практичні кроки на шляху реалізації стратегічного партнерства, що були зроблені за минулий рік, та показати основні сфери двостороннього співробітництва в майбутньому.

Стисло характеризуючи шлях України та Туреччини до реалізації стратегічного партнерства, варто відзначити, що Україна і Туреччина оголосили про намір перейти на рівень стратегічного партнерства ще в 2003 р. та практичні кроки було здійснено лише в 2011 році зі створенням Стратегічної ради високого рівня, що мала на меті визначити та привести в дію механізм реалізації стратегічного партнерства між країнами. За останні роки було проведено три засідання Стратегічної ради високого рівня — у 2011, 2012 та 2013 рр., а за результатами домовленостей було реалізовано низку спільних проектів в транспортній сфері (проекти «Вікінг» та «ZUBR»), проведено численні раунди переговорів щодо створення ЗВТ та збільшення кількості турецьких інвестицій в українську економіку, скасовано візовий режим між двома країнами, ухвалено низку проектів щодо співпраці в галузях освіти, лісового господарства, в сфері конкурентної політики та енергетики тощо [14, с. 111–116].

Виникнення в Україні кризової ситуації наприкінці 2013 р. та її подальший розвиток позначилися на інтенсивності україно-турецьких кон-

тактів, проте зберіг загальний вектор направленості розвитку відносин між країнами. Так, 18–19 лютого 2014 р. в Анкарі було проведено чергове засідання Змішаної українсько-турецької комісії з питань міжнародних автомобільних перевезень, а 1 березня 2014 р. відбувся офіційний візит Міністра зовнішніх справ Турецької Республіки А. Давутоглу до України, в рамках якого турецька сторона підкреслила важливість співпраці з Україною, висловила свою підтримку та наголосила на тому, що Україна є одним із найважливіших стратегічних партнерів Туреччини [14, с. 117].

Важливою є позиція Туреччини щодо наявної кризової ситуації в Україні. Турецькою стороною в офіційних заявах неодноразово підкреслюється підтримка суверенітету та територіальної цілісності України, невизнання нелегітимних референдумів, проведених на Донбасі та в Криму, засудження анексії Криму, заклик до вирішення кризи мирним шляхом [6; 8; 9; 10]. Також до складу Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ входять представники від Турецької Республіки, а саму комісію очолює посол Турецької Республіки пан Ертурул Апакан [5].

Щодо практичних кроків, то за минулий рік попри кризову ситуацію в країні позитивний розвиток отримав інвестиційний сектор. Так, Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України провело зустріч із турецькими інвесторами Alapala Group та банком Ogilchyn Capital, Державним агентством автомобільних доріг було підписано контракт з турецькою компанією «Онур» щодо реалізації пілотного проекту експлуатаційного утримання ділянки автомобільної дороги М-06 Київ-Чоп (від м. Броди до м. Стрий — км 434+230 — км 621+500) [12; 16]. Іншою турецькою компанією — Turkcell «Life» — було отримано ліцензію на користування радіочастотним ресурсом України для впровадження радіотехнологій третього покоління 3G. Станом на сьогодні загальна вартість інвестиційних проектів, що знаходяться в реалізації, становить 4,5 мільярди доларів США [9].

Крім інвестиційного сектору, свою діяльність активізувало і Турецьке агентство зі співробітництва та координації (ТІКА). В 2014 р. Мінсоцполітики та Координаційний офіс ТІКА в Україні домовилися про співпрацю в рамках реалізації «Проекту надання підтримки у сфері охорони здоров'я та соціальних послуг». Зокрема, така співпраця включатиме заходи щодо навчальних програм для спеціалістів, проведення ремонту та оснащення соціальних установ, у тому числі й дитячих будинків, будинків для людей похилого віку, інтернатів для дітей з різними вадами тощо. За словами Координатора програм ТІКА Хаджи Байрам Болата, у зв'язку з окупацією Криму програми підтримки кримськотатарського народу там вимушено призупинені, однак в цілому по Україні вже реалізовано або продовжують реалізуватися понад 40 проектів у різних регіонах і в різних галузях життєдіяльності [13]. Так, в 2015 р. в рамках проекту технічної підтримки офісу Уповноваженого із захисту прав людини в українському парламенті офіс ТІКА забезпечив технічним оснащенням офіс Омбудсмена в Україні [7].

Перші міжурядові контакти з новою владою відбулись 10 листопада 2014 р., коли Міністр закордонних справ Туреччини Мевлют Чавушоглу

відвідав Україну з робочим візитом. Основною метою візиту було проведення Третього засідання Спільної групи стратегічного планування — двостороннього органу в рамках механізму стратегічного партнерства між двома державами. Зазначене засідання стало підготовчим етапом до IV засідання українсько-турецької Стратегічної ради високого рівня. Під час переговорів предметно обговорювались питання практичного співробітництва між Україною та Туреччиною, питання регіональної та міжнародної проблематики, європейської інтеграції, ситуація на сході України та в АР Крим тощо, було досягнуто домовленості щодо розвитку українсько-турецького співробітництва в аерокосмічній, енергетичній та військово-технічній сферах [11]. Турецькою стороною було наголошено на безперечній підтримці України, її територіальної цілісності, недоторканності міжнародно-визнаних кордонів та єдності держави. Крім цього, окремий наголос було зроблено на консолідації зусиль з метою захисту прав кримських татар, які потерпають під тиском окупаційних властей в Криму [4]. Під час свого візиту до України Мевлют Чавушоглу зустрівся з Міністром закордонних справ Павлом Клімкіним, був прийнятий Президентом України Петром Порошенком, зустрівся із лідером кримських татар та турків, взяв участь у конференції «Зовнішня політика Турецької Республіки, криза в Україні та україно-турецькі відносини» та відвідав Спеціальну моніторингову місію ОБСЄ [3].

Четверте засідання Стратегічної Ради високого рівня України та Турецької Республіки відбулось 20 березня 2015 року в рамках візиту до України Президента Турецької Республіки Реджепа Таїпа Ердогана. Президента Туреччини супроводжували Заступник прем'єр-міністра Алі Бабаджан, Міністр закордонних справ Мевлют Чавушоглу, Міністр енергетики та природних ресурсів Танер Йилдиз, Міністр економіки Ніхат Зейбекчі та Міністр культури та туризму Омер Челік [1]. Під час візиту відбулись двосторонні зустрічі між Президентами країн, Міністрами закордонних справ та між Президентом Туреччини та Прем'єр-міністром України Арсенієм Яценюком, Головою Парламенту Володимиром Гройсманом. Крім цього, Президент Туреччини окремо зустрівся з Головою кримськотатарського меджлісу Рефатом Чубаровим та делегацією турок-месхетинців [2]. Під час переговорів було обговорено питання порушення у Криму прав кримських татар та турків-месхетинців та домовлено продовжувати здійснювати спільні заходи на двосторонньому та багатосторонньому рівнях для підтримки і захисту прав кримськотатарського народу. Крім цього, було наголошено на діяльності в Україні ТІКА та Фонду Юнуса Емре [9; 18].

За результатами переговорів глави держав домовились про співпрацю у значній кількості масштабних високотехнологічних проєктів. Йдеться про розробку та виробництво регіонального пасажирського літака для потреб Туреччини на базі новітніх технологій Державного підприємства «Антонов», проєкти в аерокосмічній сфері, спільні проєкти в двигунобудуванні, у військово-технічній сфері [15]. Значну увагу приділено співпраці в енергетичній сфері. Україна висловила зацікавленість у реалізації міжнародних газотранспортних проєктів, зокрема з постачання природного газу з

джерел Каспійського шельфу та країн Центральної Азії, в обміні досвідом щодо будівництва підземних газосховищ та умов зберігання газу в українських підземних газосховищах, участі українських компаній у будівництві газопроводу TANAP. Також обговорювалось питання збільшення товарообігу між країнами та поліпшення інвестування. Наприкінці 2014 року товарообіг між країнами досяг позначки у 6 млрд доларів; за мету ставиться досягти позначки у 10 млрд доларів вже в 2017 році, 20 млрд доларів — у 2023 році. На знак поліпшення інвестування Голова ради директорів компанії Turkcell «Life» Ахмед Акчад передав символічний чек на суму 3 млрд 355 тис. 400 гривень Віце-прем'єр-міністру України Геннадію Зубку. Також турецькою стороною було вирішено надати Україні 10 мільйонів доларів США гуманітарної допомоги, а також виділити кредит в розмірі 50 мільйонів доларів на покриття дефіциту бюджету [9; 15].

Між Президентами країн було підписано Спільну заяву. Крім цього, член Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України Ігор Назарчук та Голова Ради ринків капіталу Турецької Республіки Вагнетін Ерташ підписали Меморандум про взаєморозуміння та обмін інформацією між Нацкомісією з цінних паперів та фондового ринку України та Радою ринків капіталу Туреччини, а керівник та генеральний конструктор Державного підприємства «Івченко-Прогрес» Ігор Кравченко і Генеральний директор компанії «Tusas Motor Sanayii A. S.» Махмуд Фарук Акшид — Лист про наміри розвитку партнерства у сфері проектування та виробництва авіадвигунів між зазначеними підприємствами [17].

За результатами засідання також було вирішено провести найближчим часом чергове засідання Міжурядової українсько-турецької комісії з торговельно-економічного співробітництва; чергове засідання Спільної українсько-турецької комісії з питань оборонно-промислового співробітництва; наступний раунд переговорів щодо Угоди про вільну торгівлю; а також перше засідання Робочої групи з питань державно-приватного партнерства. Було наголошено, що переговори щодо створення Зони вільної торгівлі знаходяться на завершальному етапі [15].

Таким чином, аналізуючи розвиток україно-турецьких відносин на сучасному етапі, варто відзначити наступне: незважаючи на кризову ситуацію в Україні співпраця між країнами набуває подальшого розвитку; спостерігається поліпшення інвестиційної сфери та активізація діяльності турецьких неурядових організацій; крім економічно-торгівельних питань, великого значення набувають питання захисту кримських татар, співпраця в енергетичній, оборонно-промисловій та аерокосмічній сферах, спостерігаються можливості для реалізації масштабних проектів.

Список використаної літератури

1. Cumhurbaşkanlığı Erdoğan Ukrayna'da [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.tccb.gov.tr/haberler/170/92619/cumhurbaskani-erdogan-ukraynada.html>
2. Cumhurbaşkanlığı Erdoğan'ın Ukrayna'da İkili Görüşmeleri [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.tccb.gov.tr/haberler/170/92630/cumhurbaskani-erdoganin-ukraynada-ikili-gorushmeleri.html>

3. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu Ukrayna'da [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-cavusoglu-ukrayna_da.tr.mfa
4. No: 346, 07 Kasım 2014, Türkiye-Ukrayna Ortak Stratejik Planlama Grubu III. Toplantısı Hk. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mfa.gov.tr/no_-346_-07-ka-sim-2014_-turkiye-ukrayna-ortak-stratejik-planlama-grubu-iii_-toplantisi-hk_.tr.mfa
5. No: 173, 28 Mayıs 2014, Ukrayna'da Alınan AGİT Gözlemcileri Hk. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mfa.gov.tr/no_-173_-28-mayis-2014_-ukrayna_da-alikonulan-agit-gozlemcileri-hk.tr.mfa
6. No: 203, 22 Haziran 2014, Ukrayna'da Ateşkes İlan Edilmesi Hk. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mfa.gov.tr/no_-203_-22-haziran-2014_-ukrayna_da-ateskes-ilan-edilmesi-hk.tr.mfa
7. TİKA'dan Ukrayna'ya ekipman desteği [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.byegm.gov.tr/turkce/haber/tikadan-ukraynaya-ekipman-destegi/75896>
8. Ukrayna'nın bütünlüğünü destekliyoruz [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.byegm.gov.tr/turkce/haber/polonya-ile-turkiye-cumhurbaskanlari-ukraynanin-toprak-butunlugunu-destekli/55225>
9. Ukrayna'nın Her Karışında Barış ve Huzurun Sağlanması En Büyük Temennimizdir [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.tccb.gov.tr/haberler/170/92623/ukraynanin-her-karisinda-baris-ve-huzurun-saglanmasi-en-buyuk-temennimizdir.html>
10. Ukrayna krizi diyalog yoluyla çözülmeli [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.byegm.gov.tr/turkce/haber/turkiye-ve-polonya-ukrayna-krizinin-diyalogla-cozumu-uzerinde-durdu/55128>
11. Відбулося Третє засідання Українсько-турецької групи стратегічного планування під співголюванням міністрів закордонних справ України і Туреччини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/29573-vidbulosya-trete-zasidannya-ukrajinsyko-turecykoji-grupi-strategichnogo-planuvannya-pid-spivgolovuvannyam-ministriv-zakordonnih-sprav-ukrajini-i-turechchini>
12. В Укравтодорі перепідписали контракт на реалізацію пілотного проекту експлуатаційного утримання автомобільної дороги за кінцевим результатом [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247529768
13. Мінсоцполітики та Турецьке агентство зі співробітництва та координації починають в Україні спільний соціальний проект [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247670801
14. Паюк К. А. Україна і Туреччина: на шляху до реалізації стратегічного партнерства // Вісник Одеського національного університету. — 2014. — Т. 19, Соціологія і політ науки. № 1 (20). — С. 111–117.
15. Президенти України та Туреччини дають старт новому етапу у відносинах двох країн [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/32515.html>
16. Турецький бізнес розглядає можливості розширення своєї діяльності в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247379475
17. Україна та Туреччина підписали низку двосторонніх документів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/32519.html>
18. Україна та Туреччина продовжать спільно відстоювати права кримських татар — зустріч президентів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/32518.html>

Паюк Е. А.

кафедра международных отношений ОНУ им. И. И. Мечникова
к. 32, Французский бул., 24/26, г. Одесса-58, 65058, Украина

УКРАИНА И ТУРЦИЯ: НОВЫЕ ШАГИ НА ПУТИ РЕАЛИЗАЦИИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПАРТНЕРСТВА

Резюме

Статья посвящена развитию украино-турецких отношений в период кризисной ситуации в Украине. В статье проведен анализ эволюции двусторонних отношений между странами, показаны основные практические шаги на пути реализации стратегического партнерства, новые векторы развития двустороннего сотрудничества.

Ключевые слова: Украина, Турция, стратегическое партнерство, двустороннее сотрудничество.

Paiuk K.

Department of International Relations, Odessa National University
k. 32, French Bul., 24/26, Odessa-58, 65058, Ukraine

UKRAINE AND TURKEY: NEW STEPS ON THE WAY TO PRACTICAL REALIZATION OF STRATEGIC PARTNERSHIP.

Summary

The article is devoted to the development of the Ukrainian-Turkish relations during crisis situation in Ukraine. In the article the author adheres to analysis of the evolution of bilateral relations between countries, demonstrates core practical steps on the way to realization of strategic partnership, new trends in the development of bilateral cooperation.

Key words: Ukraine, Turkey, strategic partnership, bilateral cooperation.